

LÄSARNAS DN: 2006-01-21 [sida A39]

FRÅGA OM SPRÅKET: Dags att acceptera sekundmeter

CATHARINA GRUNBAUM

CATHARINA GRÜNBAUM

Häromveckan sände televisionen en deckare med titeln "27 sekundmeter, snö". Jag vet inte om SVT har inhöstat klagomål från tittare. Själv har jag inga fått.

Så snart en journalist däremot använder ordet sekundmeter utbryter protesterna.

De går ut på att ett ord som sekundmeter är språkvidrigt och allmänt slafsigt eftersom meter är ett längdmått och inte ett mått på hastighet. Man säger ju inte "timkilometer" om hastigheten på vägarna.

Nu är sekundmeter emellertid inte bildat av sekund + meter med meter som huvudord och sekund som precisering. Det kan alltså inte jämföras med kilometer och centimeter. Sekundmeter är en sammanfattning av hela begreppet "meter per sekund", som är ett mått på den hastighet med vilket något förflyttar sig.

Det finns liknande ord som har status som facktermer men som inte alls tycks ifrågasatta, nämligen minutliter och kilogrammeter. Ingetdera avser volym eller längd.

Vad en pump förmår mäts i antal liter per minut, med sammanfattningstermen minutliter. Det mekaniska arbete som går åt för att lyfta ett kilo en meter anges i kilogrammeter, och lägger man till tidsaspekten "på en sekund" får man sekundkilogrammeter. Ologiskt? Språkvidrigt?

Sekundmeter finns upptaget i våra ordböcker. Det äldsta skriftliga belägget (i Svenska Akademiens ordbok) är från 1920 och avser hastigheten hos drivremmar. Om vindar används det i skriftspråk 1937.

I dagens ordböcker är man angelägen om att understryka att sekundmeter inte är någon fackterm. (Svensk ordbok har här begått samma fel som många klagande läsare, nämligen att knyta sekundmeter till vindstyrka. Vindstyrka mäts efter Beaufortskalan, mer sällan använd i dag.)

SMHI anger vindhastigheterna i meter per sekund. Men kanske vore det dags att acceptera det lätthanterliga sekundmeter som term. Ordet är väl etablerat i norskan och danskan, liksom i tyskan, Sekundenmeter. För sjöfarare i nordliga farvatten torde det vara tydligt nog. Men förutsättningen är att de nordiska meteorologiska institutionerna gör gemensam sak.

Emellanåt framförs åsikten att vindhastigheter bör anges i kilometer i timmen. De som kräver det har sällan någon riktig uppfattning om vindhastigheter eller vindstyrkor. Båtfarare däremot vet att 14 sekundmeter är början till kuling, och skogsägare glömmer aldrig att vid 33 är det fråga om orkan.